

Mohu to ovlivnit?

MOHU TO OVLIVNIT?

CÍLE: Cílem lekce je seznámit žáky s tématem spotřebitelství a přimět je, aby se sami zamysleli nad svou vlastní spotřebou. V průběhu lekce se žáci seznámí s následujícími pojmy: globalizace, mezinárodní obchod, nadnárodní společnost, odpovědná spotřeba, fair trade, bio produkt a lokální produkce. Žáci jsou schopni vyjmenovat konkrétní země, ze kterých se do ČR dováží vybrané zboží, a ukázat tyto země na mapě světa. Žáci si uvědomují propojení mezi spotřebiteli a výrobci v rámci celého světa, uvědomují si svůj vliv na mezinárodní obchod z pozice spotřebitele. Žáci jsou schopni uvést konkrétní příklady, jak můžou sami ovlivnit mezinárodní trh, a na příkladech popsat negativní dopady mezinárodního obchodu.

ČAS: 90 minut (bez přestávky), program lze i rozdělit do dvou bloků po 45 minutách.

PŘEHLED AKTIVIT V LEKCI:

Aktivita	Metoda/forma	Čas	Pomůcky
1. Denní program	EVOKE Brainstorming Diskuze	10 minut	Flip chart s nakreslenou tabulkou, fixy, mapa světa, papírová izolepa/interaktivní tabule, aplikace na interaktivní tabuli.
2. Jakou cenu má?	UVĚDOMĚNÍ SI Práce s textem ve skupině Pantomima Diskuze	30 minut	Články (PL 1–5).
3. Mapa světa	REFLEXE Opakování	5 minut	Atlasy, obrázky komodit (PL 6), stopky (časový limit 3 minuty), mapa světa z první aktivity.
PŘESTÁVKA 10 minut			
4. Pomeranč	EVOKE Opakování	5 minut	Pomeranč nebo balónek.
5. Mohu to ovlivnit?	UVĚDOMĚNÍ SI Srovnávání Diskuze Získávání informací	20–25 minut	Reálné etikety daných komodit nebo fotky etiket pracovní listy (PL 7), flip chart a fixy, loga (FK 2a – 2d, FK 3).
6. Přiřazování	UVĚDOMĚNÍ SI Opakování	5 minut	Kartičky s pojmy a s informacemi (PL 8).
7. Proč ano, proč ne	REFLEXE Diskuze, Argumentace	10–15 minut	Tabule/flipchart a fixy příp. pracovní listy do skupin (PL 9).

1. Denní program

Požádáme žáky, aby si představili svůj běžný den. Začnou od rána a zaměří se přitom na věci, které běžně užívají, a na potraviny, které nejčastěji jedí.

Na flipchart vytvoříme tabulku (viz níže), kam žáci zapisují výrobky, které je napadnou (pokud možno každý žák jeden výrobek). Pokud v tabulce chybí věci uvedené v tabulce níže, doplníme je. Žáci s nimi budou pracovat ve třetí aktivitě.

Vedle flipchartu je umístěna mapa tak, aby byla dobře viditelná pro všechny. Po zapsání dostatečného počtu věcí na flipchart pokládáme žákům otázky: *Odkud tyto věci jsou? Z jakých zemí?* Žáci odpovídají a my tyto země značíme na mapě (napíšeme komoditu) a malujeme cestu do ČR (pomocí čáry nebo pomocí papírové pásky). Pokud máme k dispozici interaktivní tabuli, využijeme připravený program. V této aktivitě nesmíme zapomenout zaznačit hlavně výrobky a potraviny, které jsou uvedeny v tabulce níže. O původu vybraných výrobků najdete více v příloze Text 1 – O původu komodit.

Na konci aktivity žáci vidí, jak je ČR propojená se zeměmi po celém světě, vysvětlíme žákům pojmy globalizace a mezinárodní obchod (viz Text 2 – Informace pro učitele) a zeptáme se jich: *Proč jsou tyto věci z tak velké dálky? Proč nepoužíváme jen ty výrobky vyrobené u nás či v okolních zemích? Copak my je neumíme vyrobit? Není přeprava komodit drahá?*

Možná odpověď:

„Můžeme si dovolit přepravu zboží, protože některé firmy dělníkům platí i nižší než minimální mzdu, využívají dětskou práci, šetří tím, že neposkytují dělníkům ochranné vybavení, a díky tomu je výroba v daných zemích levnější než v Evropě.“

Tímto plynule přejdeme k další aktivitě, která se týká pracovních podmínek.

Poznámky:

Celá aktivita by neměla být delší než 10 minut, na vyplnění tabulky je vhodné vyhradit přibližně 5 minut.

Pro znázornění propojení České republiky s celým světem můžeme použít:

- laminovanou mapu světa, na kterou kreslíme smazatelným fixem, nebo lepíme papírovou lepicí pásku
- mapu světa překreslenou na velký papír či tabuli (jen na jedno použití)
- přiloženou aplikaci na interaktivní tabuli

Varianta pro starší žáky:

Zkrátit část s tabulkou a mapou, která se zabývá hlavně jednotlivými komoditami, a zaměřit se na diskuzi o globalizaci a přepravě zboží.

Tabulka:

Ráno	čaj, káva, kakao, pečivo, banán, oblečení, boty
Ve škole	brambory (na oběd), mobilní telefon, sešit
Zájmy, sporty	fotbalový míč
Večer doma	počítač

2. Jakou cenu má?

Žáky rozdělíme do skupinek, ideálně do pěti skupin po pěti žácích. Buď je rozradíme podle způsobu, jak žáci sedí, nebo je rozdělíme podle jejich povahy tak, aby se promíchali průbojní a ostýchaví žáci.

Každé skupině rozdáme jeden článek zabývající se negativními dopady mezinárodního obchodu (PL 1-6). Žáci si článek přečtou a sdělí si své dojmy. V článku je krátce vysvětleno 5 rolí (5 žáků) pro pantomimické scénky. Ty si žáci rozdělí a domluví se, jak bude scénka vypadat. Postupně se zahrají scénky.

Po každé scénce necháme ostatní žáky hádat, co si myslí, že scénky zobrazují. Žáci, kteří scénku představovali, poté vysvětlí vlastními slovy, o jaký problém a v jaké zemi se jedná. Lépe se tak vcítí do dané role. Pokud budou mít žáci s vysvětlováním problémy, můžeme jim pomoci.

Nakonec se ptáme žáků:

- na pocity, které v nich scénky a problémy zanechaly.
- na jejich názor na daný problém, co pro ně bylo nové.
- na řešení situace, jak by danou situaci řešili být hranými osobami, jaké existuje řešení v reálném světě.

Poznámky:

K rozřazení můžeme použít i metodu náhody – články rozstříháme na díly tak, aby na každého žáka vyšel jeden díl a zároveň, aby byly skupiny početně vyrovnané. Každý žák si vylosuje jeden díl článku a bude mít za úkol najít ostatní žáky s dalšími díly stejného článku. Až článek složí, nalepí si ho na papír, aby se jim článek lépe četl.

Na první část, kdy žáci čtou a rozdělují si role, by mělo stačit 10 minut, zbylá divadelní část by měla trvat cca 20-25 minut. Scénky by neměly přesáhnout dvě minuty.

Varianta pro mladší žáky:

Místo pantomimy je možné zvolit formu živých obrazů (žáci vytvoří sochy zobrazující jednotlivé činnosti) či klasické divadelní scénky s mluvením.

Přehled článků k pantomimě:

Problém	Místo	Téma/komodita
Nevyhovující pracovní podmínky	Čína	mobilní telefony
Znečišťování životního prostředí výrobou	Indie	kadmium
Nerovné postavení na trhu – výkup komodit za neadekvátní cenu vs. fair trade	Uganda	káva
Dětská práce	Indie	bavlníková plantáž
Útlak místních výrobců nadnárodními firmami	Velká Británie	supermarkety

3. Mapa světa

Žáci utvoří dvojice až trojice a do každé skupiny dostanou atlas světa a sadu obrázků komodit (PL 6). Cílem je poskládat jednotlivé komodity na mapu podle místa, odkud pocházejí, např. káva z Brazílie. Mají na to časový limit 3 minut. Poté jim sdělíme správné umístění komodit na mapě. Touto aktivitou se uzavírá první polovina programu.

Poznámky:

Při této aktivitě zakryjeme mapu světa, kterou jsme vytvořili v první aktivitě. Konkrétní komodity a jejich původ se shodují s komoditami vypsány v tabulce v první aktivitě. Je důležité zdůraznit, že zde nevyhrává nikdo, je to hra pro zopakování.

Aktivita je vhodná pro třídy, které v úvodní aktivitě neměly velký přehled o původu produktů, pokud žáci měli znalosti pokročilejší, je možné tuto aktivitu vynechat.

Po této aktivitě je vhodné zařadit krátkou přestávku.

4. Pomeranč

Stojíme s žáky v kruhu a házíme mezi sebou pomerančem. Ten, kdo má pomeranč, řekne asociaci, která ho napadá k předchozí části programu. Každý by měl říct jednu asociaci, žáci se tedy snaží házet pomeranč někomu, kdo jej ještě neměl.

Nakonec pomeranč skončí u učitele a ten otevře další téma – odpovědná spotřeba.

5. Mohu to ovlivnit?

Aktivita je rozdělena na dvě části – A a B.

Část A

Vyzveme žáky, aby se rozdělili do stejných skupin, ve kterých byli při aktivitě č. 2 “Jakou cenu má?”

Každá skupinka dostane dvě reálné etikety/fotografie etiket potravin či výrobků stejného typu (FK 2a–2d – Etikety) a jeden pracovní list (PL 7 – Srovnávání etiket). Jejich úkolem je na etiketách najít a do pracovního listu zapsat údaje uvedené v pracovním listu (např. složení výrobku, výrobce apod.) a odpovědět na otázky v pracovním listu.

Pak skupinky ostatním prezentují zjištěné informace a rozdíly. Doporučujeme prezentace skupin rozdělit do tří bloků a po každém bloku zařadit krátkou diskuzi nad pojmy, jako jsou fair trade, ekologické zemědělství, biopotraviny, bio bavlna, nadnárodní korporace či lokální produkce. Informace k jednotlivým pojmům naleznete v příloze Text 2 – Informace pro učitele pro učitele. Při jednotlivých diskuzích ukážeme žákům loga (FK 3 – Loga), podle kterých poznají fair trade, biopotraviny či české lokální výrobky. Je potřeba žákům vysvětlit základní charakteristiky daných pojmů, aby pak byli schopni splnit aktivitu šestou – Přiřazování. Můžeme také vzpomenout scénky z aktivity č. 2 “Jakou cenu má?”.

Rozdělení do bloků:

Prezentace	Pojmy do diskuze	Scénky
Skupiny s čokoládou a čajem	fair trade nadnárodní korporace pracovní podmínky	káva z Ugandy výroba telefonů v Číně znečištění ŽP v Indii
Skupiny s tyčinkami a sušenými jablky	ekologické zemědělství biopotravina lokální produkce	supermarkety ve Velké Británii
Skupiny s tričky	bio bavlna fair trade dětská práce	bavlníkové plantáže v Indii

U poslední diskuze zmíníme také pojem odpovědná spotřeba, což je důležitý termín shrnující všechny výše zmíněné alternativy spotřeby. Tímto uzavřeme část A.

Část B

Vybídneme žáky, aby přemýšleli, jestli s tím, co se dozvěděli teď i ve scénkách, chtějí něco udělat a pokud ano, tak co.

Můžeme jim pomoci následujícími otázkami:

- Jak můžu jako spotřebitel ovlivnit mezinárodní obchod/výrobu?
- Mohu to ovlivnit tím, jaké výrobky si budu kupovat?
- Jaký má moje spotřební chování dopad?

Odpovědi žáků zapisujeme na velký papír, který potom můžeme pověsit do třídy žákům pro připomenutí. Na papíře by neměly chybět výše zmíněné pojmy (odpovědná spotřeba, lokální produkce apod.).

K uzavření celé aktivity se můžeme žákům zmínit o tom, kde se dají v jejich okolí koupit fair trade či bio produkty.

Poznámky:

Na první část – srovnávání etiket a vyplňování pracovního listu je vhodné vyhradit asi 5–8 minut a zbylý čas věnovat diskuzím a brainstormingu o odpovědné spotřebě.

K dispozici je 7 dvojic fotografií etiket ke srovnávání pro větší výběr, dvojice se poznají tak, že jejich názvy vždy začínají stejně, např.: 4. Tyčinky bio ČR a 4. Tyčinky Hradecké ČR.

6. Přiřazování

Studenti zůstanou ve skupinách vytvořených při předchozí aktivitě, každé skupině rozdáme sadu kartiček (PL 8) s pojmy fair trade, ekologické zemědělství, lokální produkce a nadnárodní korporace a kartičky s informacemi, které se vážou k jednotlivým pojmům. Ke každému pojmu se vztahují čtyři kartičky a logo. Žáci mají za úkol k sobě kartičky správně přiřadit. Po přiřazení společně zkontrolujeme výsledky.

Poznámky:

Aktivitu nemusíme provádět, pokud žáci dostatečně rozumí daným pojmům.

7. Proč ano, proč ne

Na tabuli nakreslíme tři T-grafy. Každý T-graf se skládá z názvu, pod nímž jsou dvě části, sloupec Pro a sloupec Proti.

Pomocí T-grafů zjistíme výhody a nevýhody nákupu fair trade, biopotravin a běžného zboží ze supermarketů. Do levého sloupce žáci píšou důvody, proč kupovat dané zboží, a do pravého píšou, proč je nekupovat.

Poznámky:

Touto aktivitou žáci reflektují svůj postoj ke spotřebě, jež získali během celého programu.

Varianta 2:

T-grafy můžeme rozdat žákům v podobě pracovního listu (PL 9 – T-grafy), který žáci ve dvojicích či skupinách společně vyplňují. Na závěr pak postačí rychlé shrnutí argumentů pro nákup daného zboží a proti němu.

Informace pro učitele – O původu komodit

1. Seznam komodit/výrobků (použitých v 1. a 3. aktivitě) a země původu:

čaj	Čína, Indie, Srí Lanka
káva	Brazílie, Vietnam, Kolumbie
kakao	Pobřeží Slonoviny, Indonésie, Ghana
pečivo	ČR
banán	Kolumbie, Ekvádor, Francie (Martinik, Guadeloupe)
brambory	ČR, Francie, Německo, Polsko
oblečení	Čína, Turecko, Bangladéš
boty	Čína, Vietnam, Itálie
mobilní telefony	Čína, Tchaj-wan, Německo
sešit	ČR, Slovensko, Itálie
počítač	Čína, Jižní Korea, Mexiko
fotbalový míč	Pákistán, Čína, Německo

2. Seznam dalších komodit, které by mohli žáci uvést:

elektronika	Čína, Jižní Korea, Německo, Japonsko, USA
hračky	Čína
auto	ČR, Německo, Francie
hodinky	Švýcarsko, Čína
kartáček na zuby	Švýcarsko, Německo, Čína
jízdní kolo	ČR, Tchaj-wan

máslo, mléko	ČR, Slovensko, Německo, Polsko
obilí	ČR, Itálie, Slovensko
pomeranč	Španělsko, Řecko
jablko	ČR, Itálie, Polsko
jahody	Španělsko, Polsko
citrón	Turecko, Španělsko
kiwi	Nový Zéland, Chile
hroznové víno	Itálie, Německo
rajče	Španělsko, Nizozemí, Maroko
paprika	Španělsko, Nizozemí
okurka	Španělsko
maso	ČR, Polsko, Německo
cukr	ČR (cukrová řepa), Brazílie (cukrová třtina)

3. Doplnující informace:

Zboží a potraviny obecně

Mezi největšími dovozci zboží do ČR figuruje Německo a Itálie. Není to jen proto, že by se na jejich území všechno zboží vyrobilo či vypěstovalo, ale hlavně proto, že zboží/potraviny nakupují jinde a do ČR je jen dováží.

Čaj

Největším dovozcem čaje do ČR je Polsko, kde se však čaj pouze balí, případně dále zpracovává. V tabulce jsou uvedeni největší pěstitelé čaje na světě.

Káva

Největším dovozcem pražené kávy do ČR je Německo, kde se však káva pouze praží, nepěstuje. V tabulce jsou uvedeni největší pěstitelé kávy na světě.

Kakao

Největším dovozcem kakaa a kakaových výrobků je Německo, to ovšem pouze zpracovává původní surovinu – kakaové boby. V tabulce jsou uvedeni největší pěstitelé kakaa na světě.

Banán

Francie své banány nepěstuje ve Francii v Evropě, ale na závislém území v Karibiku – na ostrovech Martinik a Guadeloupe a odtud je dováží do Evropy.

Oblečení, obuv, elektronika...

Tyto druhy zboží jsou složeny z mnoha komponentů, které se vyrábějí v různých zemích po celém světě. Například v případě džínů, bavlna se vypěstuje v Beninu, džínovina se utká a nabarví v Itálii, kalhoty se ušijí v Tunisku, zip se vyrobí z japonského drátu ve Francii atd. Pokud si tedy koupíme džíný "Made in USA" v USA na ně byla pravděpodobně přidána jen poslední věc, např. cvočky.

Zemědělská soběstačnost ČR

Česká republika v posledních letech v podstatě ztratila potravinovou soběstačnost, musí velkou část potravin dovážet ze zahraničí. Soběstačná je ČR ve výrobě mléka a cukru, ale i tyto komodity jsou ohroženy levnějšími zahraničními produkty. Jelikož je ČR členem Evropské unie a jejího hospodářského prostoru, je částečná ztráta zemědělské soběstačnosti přirozená – více výrobků dovážíme a zároveň vyvážíme. Nemělo by se však stát, že by se ČR stala zcela závislou na dovozu potravin.

Informace pro učitele

Globalizace

= rostoucí propojenost současného světa ve všech oblastech života lidí, tj. v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, legislativní, environmentální, technické i politické.

Globalizace je souborem mnoha různorodých procesů, které jsou vzájemně provázané a navzájem se podmiňují. **Ekonomické procesy** spočívají zejména v propojování světových trhů a vzniku nadnárodních korporací a mezinárodních finančních institucí (Světová banka, Mezinárodní měnový fond). **Sociální procesy** zahrnují jevy jako jsou migrace, celosvětový nárůst chudoby, nárůst nerovností mezi chudými a bohatými, ale i rozvoj komunikačních technologií (sociální sítě). V **kulturní dimenzi** globalizace dochází k zintenzivnění kontaktu mezi kulturami a celosvětovému šíření určitých kulturních vzorů. **Politické procesy** jsou charakterizovány především poklesem politického vlivu národních států, propojováním států do větších celků a také rostoucím vlivem ekonomiky na politické rozhodování.

Globalizace s sebou nese vznik a nárůst **globálních problémů**, se kterými se lidstvo musí potýkat. Dříve lokální problémy dnes dorůstají globálního měřítka (např. války) a objevují se i zcela nové globální problémy (např. globální změna klimatu), které je třeba řešit.

O globalizaci více na:

<http://www.czechkid.cz/si1050.html>, <http://www.varianty.cz/index.php?id=20¬ion=10>
<http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>

Mezinárodní obchod

= směna zboží či služeb (obchod) různých subjektů určitého státu se subjekty jiného státu. Je to tedy obchod probíhající **přes hranice** států.

Základem teorie mezinárodního obchodu je existence **komparativních výhod** – země se specializuje na výrobu a vývoz těch statků, které může vyrábět s relativně nižšími náklady (efektivněji než jiné své výrobky) a naopak dováží ty statky, které vyrábí s relativně vyššími náklady (méně efektivně než jiné své výrobky). To určuje specializaci zemí na danou výrobu.

Nadnárodní společnosti, korporace

Korporace = právnická osoba, jako taková může vlastnit majetek, vystupovat vlastním jménem apod. Vnitřní poměry korporace se pravidelně řídí jejími vlastními stanovami.

Nadnárodní společnost = korporace nebo podnik, jejíž některé pobočky nejsou lokalizovány v zemi původu, nýbrž v zahraničí. Je to tedy podnik, který řídí výrobu produktů nebo distribuci služeb ve více než jedné zemi. Vedení společnosti sídlí v zemi, kde firma vznikla.

Jsou **velkými ekonomickými hráči**, kteří mají vliv na důležitá ekonomická a politická rozhodnutí po celém světě. Nadnárodní korporace jsou často podezřívány z porušování lidských práv, vědomého ovlivňování politiků (lobbying), využívání tzv. daňových rájů či poškozování životního prostředí. Nejvíce jsou tyto problémy vidět v rozvojových zemích, kde mají korporace velkou vyjednávací sílu, protože často zaměstnávají velké množství obyvatelstva daného státu.

Mezi největší nadnárodní korporace patří: *Wal-Mart Stores* (sítí původních amerických supermarketů), *ExxonMobile* (americká těžební společnost) a *Royal Dutch Shell* (britsko-nizozemská těžební společnost).

V ČR se s nadnárodními společnostmi setkáváme na každém kroku: mobilní operátoři, supermarkety, výrobci spotřebního zboží, banky...

Nadnárodní korporace se často zabývají více oblastmi podnikání. Například firma Nestlé vyrábí kromě čokolád také instantní kávu, krmiva pro psy a kočky, dětskou výživu a další. Nestlé dnes vlastní i tradiční české značky, jako Orion, Maggi či Granko.

O nadnárodních korporacích více na:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nadn%C3%A1rodn%C3%AD_korporace, <http://www.nestle.cz>
http://www.enviwiki.cz/wiki/Nadn%C3%A1rodn%C3%AD_spole%C4%8Dnosti

Dokument Korporace ke zhlédnutí na:

<http://dokumentarni.tv/penize-ekonomika/korporace-the-corporation>

Odpovědná spotřeba

= spočívá v tom, že spotřebováváme jen to, co opravdu potřebujeme; zajímáme se o původ zboží, složení a další informace. Odpovědný spotřebitel je **informovaný**. Znamená to, že známe důsledky svých spotřebních rozhodnutí, přebíráme **svůj díl zodpovědnosti** za dění věcí ve světě; nenecháváme se **ovlivňovat** každoročně novými trendy a reklamou; orientujeme se na **kvalitu**, ne kvantitu; zajímáme se o to, **odkud** kupované věci pocházejí a **jak** byly vyrobeny; dbáme na to, aby při výrobě kupovaného zboží **nedocházelo** k porušování lidských práv a ničení vzácných přírodních oblastí.

Spotřebitelé **zásadně ovlivňují**, co bude vyráběno a za jakých podmínek, proto je zapotřebí, aby si uvědomovali, co činí svým nákupem. Aby se člověk stal odpovědným spotřebitelem, stačí se zajímat o kupované zboží a uvažovat nad dopady svého spotřebitelského chování.

O odpovědné spotřebě více na:

<http://www.hraozemi.cz/odpovedna-spotreba.html>,

<http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/odpovedna-spotreba>

Fair trade

= spravedlivý obchod je způsob obchodu, jehož cílem je přímá a účinná podpora znevýhodněných pěstitelů a řemeslníků z rozvojových zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Je založen na vytvoření **partnerství mezi producentem** na straně jedné a **spotřebitelem** na straně druhé.

Hlavní principy fair trade:

- **spravedlivá cena** – Pěstitelé dostávají za své výrobky cenu, která jim umožňuje pokrýt náklady na výrobu a získat prostředky pro důstojné živobytí. Jedním z nástrojů jsou stanovené minimální ceny, pod něž nesmějí dohodnuté ceny mezi pěstiteli a obchodníkem klesnout.
- **zákaz dětské práce** – Dětská práce, která narušuje právo na vzdělání a zdravý tělesný i duševní rozvoj dítěte, je zakázána.
- **důstojné pracovní podmínky** – Pracovníci na plantážích, farmách a v dalších podnicích pracují v důstojných a bezpečných podmínkách. Dostávají mzdu, která pokrývá náklady na jejich živobytí.
- **rozvoj komunit** – Povinností obchodníků zapojených do fair trade je vyplácet družstvům výrobců tzv. sociální příplatek. Tento dodatečný příjem z fair trade je investován do projektů místního rozvoje, zejména v sociální oblasti.
- **environmentální udržitelnost** – Škodlivé agrochemikálie a geneticky upravené plodiny jsou z fair trade vyloučeny. Podporovány jsou udržitelné pěstitelské a výrobní postupy, které zachovávají ekosystémy pro příští generace a chrání zdraví pěstitelů i spotřebitelů.

Výrobky Fairtrade zákazník lehce rozezná podle loga. Nejznámější je logo FLO (Fairtrade International).

Seznam prodejních míst fair trade v ČR naleznete na:

<http://www.fairtrade.cz/cz/49-prodejni-mista>

Projekt, do kterého se můžete zapojit jako škola a město:

http://www.fairtradovamesta.cz/o_fairtradovych_mestech/skoly

O fair trade, jeho historii i základních principech více na:

<http://www.fairtrade.cz/10-zakladni-informace/>

Ekologické zemědělství, biopotraviny

Ekologické zemědělství = moderní forma obhospodařování půdy bez používání chemických látek (umělá hnojiva, chemické postřiky, hormony) či GMO (geneticky modifikovaných organismů). Tento zemědělský produkční systém umožňuje produkovat vysoce kvalitní potraviny, tzv. **biopotraviny**.

Cílem ekologického zemědělství je využívat místní zdroje a pracovat v uzavřeném koloběhu látek v přírodě: zdravá půda – zdravé rostliny – zdravé potraviny – zdraví lidé – nenarušená krajina.

Základní přístupy: **zachování zdravé a kvalitní půdy** pomocí přirozených postupů (organické hnojení, pestré osevní postupy), **boj proti plevelům mechanickou cestou**, chovaná **zvířata žijí v přirozeném prostředí** (žádné masové chlévy, ale volný pobyt mimo ustájení; žádná genová manipulace či používání hormonů). Existuje několik druhů certifikací biopotravin, českým označením je tzv. biozebra, dále se můžeme setkat i s evropským označením.

Kde koupit biopotraviny: supermarkety, farmářské trhy, biobedýnky

<http://www.bio-info.cz/zpravy/adresar-kam-pro-bedyňky-ukaze-lidem-cestu-k-jidlu-z-blizka>

O ekologickém zemědělství a biopotravinách více na:

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi>

<http://www.nazeleno.cz/ekologicke-zemedelstvi.dic>

Lokální produkce

Lokální produkce může mít několik měřítek. Ideální stav je, když se shoduje místo, kde se zboží/produkt vyrobí/vypěstuje, a místo, kde se koupí/spotřebuje. V našem českém měřítku se s pojmem lokální produkce často setkáváme v měřítku naší republiky. **Co bylo vypěstováno u nás v ČR, je lokální.**

Hlavní výhodou lokální produkce je snížení nákladů a environmentálních dopadů dopravy. Tím se zachovává i **čerstvost a chutnost** produktů. Lokální produkce se neváže pouze na zemědělské nebo potravinářské výrobky, ale i na jiné zboží a služby, např. tradiční řemeslné výrobky, textilní výrobu apod.

Další výhodou lokálních produktů je, že **peníze**, které za ně utratíme, **zůstávají v našem regionu**. Kdybychom všechny výrobky jen dováželi, všechny naše peníze by odešly do jiných zemí. Je potřeba, abychom podporovali lokální produkci, protože tím podporujeme svou vlastní **místní ekonomiku**. Lokální produkce také zachovává místní **sociální a kulturní vazby** (hlavně na vesnicích), lidé obchodují s lidmi, které osobně znají.

Těm opravdu nejlepším potravinám od malých a středních regionálních výrobců uděluje Ministerstvo zemědělství v každém kraji značku **Regionální potravina**. Existuje také označení **Klasa**, které značí vybrané kvalitní české výrobky.

O lokální produkci více na:

<http://www.bedyňky.cz/text/zemedelstvi-podporovane-mistni-komunitou>,

<http://www.envic.cz/mistni-potraviny-na-taliri.htm>, http://eagri.cz/public/web/regionalni_potraviny

Biobavlna

= bavlna pocházející z ekologicky kontrolovaného zemědělství. Biobavlna není geneticky modifikována a pěstuje se výhradně s použitím přírodních hnojiv. Biobavlna se sbírá **ručně, není chemicky upravována, bělena ani barvena**. Ekologické pěstování bavlny **zakazuje** dětskou práci. Biobavlna je na dotek **jemnější**, protože vlákno má více chmýří, není porušeno žádnými chemickými přípravky. Tkaniny z biobavlny procházejí nižším stupněm zpracování a jsou tak **trvanlivější a odolnější**. Biobavlna voní "čistěji", protože se při jejím zpracování nepoužívá formaldehyd. Čistá, přírodní bavlna **nezpůsobuje** žádné alergické reakce.

Biobavlna se v roce 2008 pěstovala ve 22 zemích světa. Jejími největšími producenty jsou například Indie, Sýrie, Turecko, Čína nebo USA. Objem celkově vyprodukované biobavlny i počet jejích pěstitelů neustále roste. Obchod s oblečením z biobavlny se v ČR teprve rozvíjí, nabízejí ho např. obchody Marks&Spencer, C&A, H&M.

Fakta k "normální" bavlně pro srovnání:

- Při pěstování bavlny se používá téměř čtvrtina světových pesticidů, je to **nejvíce chemizovaná plodina na světě**.
- Většina bavlny se pěstuje v rozvojových zemích a množství užívaných pesticidů a chemických hnojiv **narušuje úrodnost půdy a ohrožuje zdroje pitné vody**.
- Na pěstování bavlny i pozdější výrobě oblečení se často podléhají **děti**, které jsou nejzranitelnější vůči otravě chemikáliemi.
- Pěstování bavlny má i sociální rozměr, rodiny farmářů pěstujících konvenční bavlnu za velmi nízké ceny se často dostávají do **spirály dluhů** a např. v Indii je mezi těmito farmáři závažně vysoký počet sebevražd.
- Studie z roku 2004 provedená na univerzitě v Łodzi prokázala, že **rezidua** nebezpečných pesticidů mohou být nalezena i v bavlněném oblečení, které běžně nosíme.

O bio bavlně více na:

<http://www.bettymode.com/biobavlna/biobavlna.html>

<http://ecomamma.cz/ekologie-fairtrade>

Přílohy:

- Pracovní list 1: Pracovní podmínky v Číně.
- Pracovní list 2: Znečišťování životního prostředí v Indii.
- Pracovní list 3: Výkup kávy a fair trade v Ugandě.
- Pracovní list 4: Příběh Marohri a bavlny z Indie.
- Pracovní list 5: Boj místních výrobců s velkými obchodními řetězci ve Velké Británii.
- Pracovní list 6: Obrázky komodit.
- Pracovní list 7: Srovnávání etiket.
- Pracovní list 8: Přiřazování pojmů.
- Fotokarty 2a–2b.
- Fotokarta 3.

Zdroje:

PL 1 – Pracovní podmínky v Číně

HORKÁ, Jana; MIŠKOVSKÁ, Veronika. Mobily vyrábějí novodobí otroci. Hospodářské noviny [online]. 26.9.2008, [cit. 2010-04-14]. Dostupný z: http://www.rozvojovka.cz/mobily-vyrabeji-novodobi-otroci_222_607.htm

PL 2 – Znečišťování životního prostředí v Indii

OLDŘICHOVÁ, Taťána. Indie: nápoje Coca-Cola a PepsiCo kontaminované pesticidy, odpadní vody kadmium. Bezpečnost potravin [online]. 11.8. 2003, [cit. 2010-04-14].

Dostupný z: <http://www.bezpecnostpotravin.cz/en/default.asp?ch=64&typ=1&val=17463&ids=0>

Wikipedie - otevřená encyklopedie [online]. 2007 [cit. 2010-04-14]. Kadmium.

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kadmium>

PL 3 – Výkup kávy a fair trade v Ugandě

CHEJLAVOVÁ, Kateřina. Na návštěvě ve fair trade družstvu v Ugandě. BusinessInfo.cz [online]. 5.11.2009, [cit. 2010-04-14]. Dostupný z:

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvojova-spoluprace/fair-trade-uganda-kava-vyvoz-obchod/1001295/55171/>

PL 4 – Příběh Marohri a bavlny z Indie

KRASNEY, Jana. Mezi bavlnou roste nová naděje. Lidé a Země [online]. 10.11.2008, [cit. 2010-04-14].

Dostupný z: http://www.rozvojovka.cz/mezi-bavlnou-roste-nova-nadeje_223_626.htm

PL 5 – Boj místních výrobců s velkými obchodními řetězci ve Velké Británii

JOHANISOVÁ, Nada. Města duchů v Británii. Sedmá generace [online]. 2003, [cit. 2010-04-14].

Dostupný z: <http://www.sedmagenerace.cz/index.php?art=clanek&id=71>

Text 1 – O původu komodit

<http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

<http://faostat.fao.org/>

<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/880/BOHOUSOVY-DZINY.html/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/411235100011025-kde-je-ta-zeme-mleka-a-strdi/>

Text 2 – Informace pro učitele

<http://www.czechkid.cz/si1050.html>

<http://www.varianty.cz/index.php?id=20¬ion=10>

<http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>

<http://www.miras.cz/seminarky/makroekonomie-n08-mezinarodni-obchod.php>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nadn%C3%A1rodn%C3%AD_korporace

http://www.enviwiki.cz/wiki/Nadn%C3%A1rodn%C3%AD_spole%C4%8Dnosti

<http://www.nestle.cz>

<http://www.hraozemi.cz/odpovedna-spotreba.html>

<http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/odpovedna-spotreba>

<http://www.fairtrade.cz/10-zakladni-informace/>

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi>

<http://www.nazeleno.cz/ekologicke-zemedelstvi.dic>

<http://www.bedyanky.cz/text/zemedelstvi-podporovane-mistni-komunitou>

<http://www.envic.cz/mistni-potraviny-na-taliri.htm>

<http://www.bettymode.com/biobavlna/biobavlna.html>

<http://ecomamma.cz/ekologie-fairtrade>